

नेपाल सरकार
कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय
पशु सेवा विभाग

☎ ५२५ ४७८
५२५ ४७९
५२२०५६
५२१६१०
फ्याक्स: ५५ ४२९१५
हरिहरभवन, ललितपुर

लम्पी स्किन रोगबारे बारम्बार सोधिने प्रश्नहरू

१. लम्पी स्किन कस्तो किसिमको रोग हो ?

लम्पी स्किन रोग पक्सभाइरिडि (Poxviridae) परिवार अन्तर्गतको क्याप्रिपक्स प्रजातिको लम्पी स्किन डिजिज भाइरसका कारण अत्याधिक सङ्ख्यामा गाईभैसीहरूमा सङ्क्रमण गराउने सीमाविहीन पशु रोग हो।

२. लम्पी स्किन रोग कुन कुन पशुमा लाग्छ ?

लम्पी स्किन रोग विशेष गरी गाई, गोरु, राँगा, भैसी, पाडापाडी, बाच्छवाच्छीमा लाग्छ। यो रोगबाट उन्नत नस्रका वढी उत्पादन दिने पशु वढी प्रभावित हुन्छन्।

३. भेडावाखामा लम्पी स्किन रोग लाग्छ कि लाग्दैन ?

हालसम्म प्राप्त तथ्यहरूका आधारमा यो रोग भेडावाखामा लागेको देखिएको छैन।

४. लम्पी स्किन रोग कसरी सर्छ ?

लम्पी स्किन रोग लामखुट्टे, टोकने/रगत चुस्ने झिंगा (डाँस), किर्ना, भुसुना र विभिन्न किसिमका टोकने खालका किराहरूको टोकाइबाट सर्ने गर्छ। सङ्क्रमित पशुको प्रत्यक्ष सम्पर्कमा आएका अन्य पशु, लसपस भएको दानापानी, सोत्तरवाट समेत यो रोग सर्न सक्छ।

५. लम्पी स्किन रोगका लक्षणहरू के के हुन् ?

लम्पी स्किन रोग लागेका पशुमा निम्नानुसारका लक्षणहरू देखिन्छ:

- उच्च ज्वरो (१०४ डिग्री फरेनहाइट भन्दा वढी) आउने,
- दाना पानी कम खाने र दूध उत्पादन घट्ने,
- छालामा साहो गोलो गिर्खा/गाँठाहरू देखिने, गिर्खाहरू केही समय पछि हराउने वा कहिलेकाहीं गिर्खाहरू फुटेर गहिरो घाउ हुने, किरा/औँसा पर्ने,
- नाकमुख भित्र, कल्चौडा, थुनमा घाउ हुने,
- आँसु, न्याल, सिंगान आउने, चिप्रा/कचेरा लाग्ने,
- खुट्टा/जोर्नी सुन्निने,

नेपाल सरकार
कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय
पशु सेवा विभाग

☎ ५२५ ४७८

५२५ ४७९

५२२०५६

५२९६९०

फ़्याक्स: ५५४२९१५

हरिहरभवन, ललितपुर

- गोबर तथा पिसाबमा आलो रगत देखिन सक्ने,
- केही पशुमा लक्षण नदेखिन पनि सक्ने

६. के लम्पी स्किन रोग लागेका सबै पशु मर्छन् ?

लम्पी स्किन रोग सङ्क्रमित मध्ये सामान्यतया २ देखि ३ प्रतिशत पशु मर्न सक्छन्। बिरामी पशुले स्याहार सुसार र प्राथमिक उपचार नपाएमा मृत्युदर बढ्न पनि सक्छ। सामान्यतया यस रोगका कारण बाच्छाबाच्छी, जोत्ने गोरु, उन्नत जातका बढी दूध दिने दुधालु र गर्भिणी गाईभैसी मर्न सक्छन्।

७. लम्पी स्किन रोग मानिसमा सर्छ कि सदैँन ?

हालसम्म यो रोग पशुबाट मान्छेमा सरेको प्रमाण भेटिएको छैन।

८. लम्पी स्किन रोग लागेका पशुलाई चराउन, आहाल बसाउन, विक्रीवितरणका लागि हाटबजारमा लैजान हुन्छ कि हुँदैन ?

लम्पी स्किन रोग अति सङ्क्रामक र प्रत्यक्ष सम्पर्कमा आउने अन्य पशुलाई सजिलैसँग सर्न सक्ने प्रकृतिको भएकोले रोग देखा परेका क्षेत्रमा पशुलाई सामूहिक चरन/खर्कमा चराउन, साझा आहालमा बसाउन, हाटबजार वा अन्यत्र लैजान हुँदैन।

९. लम्पी स्किन रोगको खास उपचार के हो ?

लम्पी स्किन रोग भाईरसबाट लाग्ने रोग भएकोले यसको खासै उपचार छैन। रोगी पशुले देखाउने लक्षण अनुसार उपचार गर्नुपर्छ। सामान्यतया ज्वरो घटाउने, चिलाउन कम गर्ने, घाउ सुकाउने र घाउमा झिँगा बस्न नदिन प्राविधिकको सल्लाह अनुसार उपचार गर्नुपर्छ। उपचार बाहेक बिरामी पशुलाई प्रशस्त मात्रामा पानी, कुँडो, नरम घाँस, झोलिलो पदार्थ, सख्खर/गुँड पानी, इलेक्ट्रोलाइट खुवाउनु पर्छ।

१०. के निको भएको पशुले अन्य पशुलाई रोग सार्न सक्छन् ?

हालसम्म भएका अध्ययन अनुसन्धान अनुसार एक पटक लम्पी स्किन रोग लागेर निको भएको पशुले अन्य पशुलाई रोग सारेको देखिएको छैन।

११. लम्पी स्किन रोग लागेको पशुको दूध खान हुन्छ कि हुँदैन ?

नेपाल सरकार
कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय
पशु सेवा विभाग

☎ ५२५ ४७८
५२५ ४७९
५२२०५६
५२९६९०
फ़्याक्स: ५५४२९९५
हरिहरभवन, ललितपुर

लम्पी स्किन रोग सङ्क्रमित पशुको दूध खाँदा मानिसमा रोग सार्ने। यो रोग लागेको बेलामा पशुमा दूध उत्पादन धेरै घट्ने हुन्छ। लक्षण देखाएका वा नदेखाएका सङ्क्रमित पशुको दूध बजारमा आउन सक्ने हुँदा दूध राम्ररी उमालेर सेवन गर्नु उपयुक्त हुन्छ। बिरामी पशुमा एन्टिवायोटिक प्रयोग गरिएको भएमा त्यस्ता पशुमा एन्टिवायोटिक प्रयोग शुरू भएदेखि प्रयोग गर्न छोडिएको दिनबाट कम्तीमा एक हप्ता अवधिसम्मको दूध सेवन गर्नु हुँदैन।

१२. लम्पी स्किन रोगबाट आफूले पालेका पशुलाई कसरी सुरक्षित राख्ने ?

यो रोग फैलिएको अवस्थामा रोग देखा परेको क्षेत्रभन्दा बाहिरका ३ महिनाभन्दा बढी उमेर समूहका स्वस्थ गाई, भैंसीलाई खोप उत्पादकले तोकेको मात्रामा लम्पी स्किन रोग विरुद्ध बर्सेनि खोप लगाउने। नयाँ पशु गोठमा भित्र्याउँदा बथानमा नमिसाई कम्तीमा २८ दिन अलगगै राखी रोगको लक्षण नदेखाएमा मात्र बथानमा मिसाउने, गोठमा नियमित रूपमा सरसफाइ गरी फिनेल छर्ने लगायतका जैविक सुरक्षाका विधिहरूको पालना गर्ने।

१३. लम्पी स्किन रोग विरुद्धको खोप नेपालमा उपलब्ध छ कि छैन ?

लम्पी स्किन रोग विरुद्ध प्रयोग गर्ने खोप नेपालमा उपलब्ध छ। हालसम्म नेपालमा यस रोग विरुद्ध खोप उत्पादन नभएको हुँदा पशु सेवा विभागबाट आयात अनुमति प्राप्त गरे अनुसार विभिन्न विदेशी कम्पनीबाट उत्पादित लम्पी स्किन रोग विरुद्ध प्रयोग गर्ने खोप नेपाली बजारमा किन्न पाइन्छ।

१४. गर्भिणी/ब्याउने पशुलाई लम्पी स्किन रोग विरुद्ध खोप लगाउन सकिन्छ कि सकिदैन ?

गर्भिणी/ब्याउने पशुलाई लम्पी स्किन रोग विरुद्ध खोप लगाउन सकिन्छ। यसरी खोप लगाइएमा गर्भमा रहेका बाच्छाबाच्छीलाई समेत जन्मेको तीन महिनासम्म यो रोगबाट बचाउन सकिन्छ।

१५. लम्पी स्किन रोग लागेको पशुलाई लम्पी स्किन रोग विरुद्ध खोप लगाउने कि नलगाउने ?

लम्पी स्किन रोगबाट सङ्क्रमित पशुलाई लम्पी स्किन रोग विरुद्ध खोप लगाउनु हुँदैन। यद्यपि रोग लागेर निको भएका पशुलाई १ वर्षपछि खोप लगाउनु पर्छ।

१६. लम्पी स्किन रोग लागेर निको भएको पशुलाई तत्काल लम्पी स्किन रोग विरुद्ध खोप लगाउने कि नलगाउने?

नेपाल सरकार
कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय
पशु सेवा विभाग

☎ ५२५ ४७८

५२५ ४७९

५२२०५६

५२९६९०

फ़्याक्स: ५५४२९९५

हरिहरभवन, ललितपुर

लम्पी स्किन रोग लागेर निको भएका पशुलाई लम्पी स्किन रोग विरुद्ध खोप लगाउनु पर्दैन। यस्ता पशुमा यो रोग विरुद्ध लामो समय प्रतिरोध क्षमता कायम रहने हुँदा खोपको आवश्यकता पर्दैन तर रोग लागेर निको भएको एक वर्ष पछि खोप लगाउनु पर्छ।

१७. गोट पक्स विरुद्धको खोप लगाएमा लम्पी स्किन रोगबाट पशु सुरक्षित हुन्छ कि हुँदैन?

लम्पी स्किन रोग विरुद्ध धेरै प्रकारका खोप लगाउन सकिने भएता पनि खोपको प्रभावकारिता र खोप लगाएका पशुलाई लामो अवधिसम्म यस रोगबाट बचाउन सरकारले अनुमति दिएको लम्पी स्किन विरुद्धको खोप (निथिलडस्ट्रेन) मात्र प्रयोग गर्नु उपयुक्त हुन्छ।

१८. लम्पी स्किन रोगका विरुद्ध खोप लगाइसकेपछि कुनै नराम्रो असर हुन्छ कि हुँदैन ?

लम्पी स्किन रोगविरुद्ध खोप लगाइएका पशुमा कहिलेकाहीं यस रोगसँग मिल्दाजुल्दा लक्षण देखिन सक्छ। सामान्यतया यो रोग विरुद्ध खोप लगाएको दश दिनभित्र सामान्य ज्वरो आउने, शरीरमा गाँठागुँठी आउने जस्ता लक्षण देखिन सक्छन् तर यस्ता लक्षण केही दिनमा आफैँ कम भएर जान्छन्।

१९. लम्पी स्किन रोगविरुद्धको खोप लगाइसकेको अवस्थामा समेत गाईमा लम्पी स्किन रोग देखियो। के यस्तो सम्भव छ ?

लम्पी स्किन रोगविरुद्ध खोप लगाइएका पशुमा रोग विरुद्ध प्रतिरोध क्षमता विकास हुन करिव तीन हप्ता लाग्छ। यो अवधिमा सङ्क्रमित पशुको सम्पर्कमा आएमा वा सङ्क्रमण बोकेका लामखुट्टे लगायतका किराले टोकेमा रोग लाग्न सक्छ। त्यसैले खोप लगाए पश्चात समेत तीन हप्तासम्म रोग सर्न नदिन विशेष ख्याल गर्नु पर्छ।

२०. एक पटक खोप लगाएपछि कहिलेसम्म लम्पी स्किन रोग लाग्दैन ?

एक पटक लम्पी स्किन रोगविरुद्ध खोप लगाइसकेको तीन हप्तापछि कम्तीमा एक वर्षसम्म यस रोग विरुद्ध प्रतिरोधात्मक क्षमता रहन्छ।

नेपाल सरकार
कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय
पशु सेवा विभाग

☎ ५२५ ४७८
५२५ ४७९
५२२०५६
५२९६९०
फ्याक्स: ५५ ४२९९५
हरिहरभवन, ललितपुर

लम्पी स्किन रोग सङ्क्रमित पशुहरूको उपचारको लागि प्रयोग गर्न सकिने उपचार विधि

लम्पी स्किन रोग गाई/गोरू/राँगा/भैंसीमा क्याप्रीपक्स भाइरस अन्तर्गतको लम्पी स्किन डिजिज भाइरसका कारण लाग्ने रोग हो। यो रोग सामान्यतया टोक्ने वा रगत चुस्ने झिँगा (डाँस), लामखुट्टे, किर्ना, भुसुना जस्ता किराहरूको टोकाइ, सङ्क्रमित पशु एक स्थानबाट अन्यत्र लैजाँदा वा सङ्क्रमित पशुको सम्पर्कमा आएका अन्य पशुमा सजिलै सरी छोटो समयमा धेरै स्थानमा फैलिन सक्ने प्रकृतिको भएकोले यस रोगको शीघ्र पहिचान तथा नियन्त्रण गर्न आवश्यक छ। हाल नेपालका अधिकांश जिल्लामा यो रोग देखा परेको सन्दर्भमा फिल्डस्तरमा कार्यरत प्राविधिकहरूले सङ्क्रमित पशुहरूको उपचारको लागि निम्नानुसारको उपचार विधिको प्रयोग गर्न सकिने जानकारी गराइन्छ।

रोग देखिएका पशुलाई गरिने उपचार विधि:

१. रोगी पशुलाई निरोगी पशुबाट छुट्टाई अलगगै राख्ने
२. रोगी पशुलाई प्रशस्त मात्रामा पानी, कुँडो वा नरम घाँस, झोलिलो पदार्थ, सख्खर/गुँड पानी, इलोक्ट्रोलाइट खुवाउने
३. ज्वरो आएको पशुलाई आराम गराउने, जोत्ने, गाडा तात्ने काममा नलगाउने
४. रोगको लक्षणका आधारमा देहाय अनुसारको उपचार गर्ने
 - ज्वरो घटाउनका लागि
 - बजारमा उपलब्ध हुने पारासिटामोल 1500 mg र मेलोक्सिकेम 100 mg भएको बोलस वा इन्जेक्सन:
ठूला पशुलाई: २ बोलस हरेक ८ घण्टाको फरकमा खुवाउने वा 1 ml/10 kg body weight अनुसार सुई लगाउने
पाडापाडी/बाच्छावाच्छी: १ बोलस हरेक ८ घण्टाको फरकमा मुखबाट खुवाउने वा 1 ml/10 kg body weight अनुसार सुई लगाउने
 - ८ घण्टाको फरकमा औषधि दिँदा ज्वरो कम नभएमा ४ देखि ६ घण्टाको फरकमा पुनः प्रयोग गर्ने।
 - शरीरमा चिसो पानीमा भिजाइएको कपडा, बोरा प्रयोग गरी पानी पट्टी लगाउने।
 - गाँठा गुठी/गिर्खा र चिलाउने कम गर्नका लागि
 - Chlorpheniramine maleate वा Pheniramine maleate:
ठूला पशुलाई: 10-15 ml २४ घण्टाको फरकमा सुई लगाउने
पाडापाडी/बाच्छावाच्छी: 3-5 ml २४ घण्टाको फरकमा सुई लगाउने
 - दाना पानी खान नसकेका र अत्यन्तै कमजोर पशुमा २०% रिन्टोज/डेकस्ट्रोज सलाईन दिने

नेपाल सरकार
कृषि तथा पशुपन्ध्री विकास मन्त्रालय
पशु सेवा विभाग

☎ ५२५ ४७८

५२५ ४७९

५२२०५६

५२९६९०

फ्याक्स: ५५ ४२९९५

हरिहरभवन, ललितपुर

- उच्च ज्वरो नभएको अवस्थामा Ivermectin 1%- 1ml/50kg bodyweight अनुसार १ पटक सुईबाट प्रयोग गर्ने
- फुटेको तथा आलो घाउ सफा गरी एन्टिसेप्टिक र झिँगा नबस्ने (Fly Repellant) मलहम वा स्प्रे प्रयोग गर्ने
- भिटामिन ई र सेलेनियम मिसिएको बोलस खुवाउने वा सुई लगाउने
- छाला, फोक्सो, पाचन प्रणाली, मुत्र प्रणालीमा सङ्क्रमण भएमा
 - गर्भिणी वा दुध दिने बाहेकका पशुमा:
 - Oxytetracycline plain 1ml/ 5kg bodyweight दिनको २ पटक ३ देखि ५ सुई लगाउने वा
 - Oxytetracycline Long Acting 1ml/ 10kg bodyweight ७२ घण्टाको फरकमा दुई पटक सुई लगाउने वा
 - Tetracycline Bolus 500 mg:
ठूला पशुलाई:- २ बोलस दिनको २ पटक खुवाउने
पाडापाडी/बाच्छावाच्छी:- १ बोलस दिनको २ पटक खुवाउने
 - गर्भिणी वा दूध दिने पशुमा:
 - Procaine Penicillin 1ml/ 20kg bodyweight दिनको २ पटक ३ देखि ५ दिनसम्म सुई लगाउने वा
 - Procaine Penicillin Long Acting 1ml/ 20kg bodyweight ४८ घण्टाको फरकमा दुई पटक सुई लगाउने

सङ्क्रमण रोकथामका उपाय:

१. सङ्क्रमित क्षेत्र भन्दा बाहिरका स्वस्थ ३ महिनाभन्दा बढी उमेर समूहका पशुलाई उत्पादकले तोकेको मात्रामा लम्पी स्किन विरूद्ध वर्षेनि खोप लगाउने
२. गर्भिणी सङ्क्रमित पशुबाट जन्मेका बाच्छावाच्छी/पाडापाडीलाई ४ महिनापछि खोप लगाउने
३. सङ्क्रमणबाट निको भएका पशुलाई १ वर्ष पछाडी मात्र खोप लगाउने
४. गोठमा झिँगा, लामखुट्टे, भुसुना लाग्न नदिन गोठ वरिपरि धुँवा लगाउने
५. गोठमा अनावश्यक व्यक्तिलाई आवतजावत गर्न नदिने, रोगी पशुलाई सामुहिक चरन/खर्क आहालमा नलैजाने
६. सङ्क्रमित क्षेत्रबाट पशुको ओसारपसार नगर्ने/नगराउने
७. सङ्क्रमित साँढे वा राँगो रोग निको नभएसम्म प्रजननको लागि प्रयोग नगर्ने/नगराउने
८. गोठखोर सफा राखी नियमित फिनेल पानी छर्किने
९. नयाँ पशु गोठमा भित्राउँदा बथानमा नमिसाई कम्तिमा २८ दिन अलगगै राख्ने
१०. मरेका पशु र लसपस भएको सोत्तरलाई गहिरो खाडलमा पुर्ने